Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. januar 2017 *

»Appel — karteller — belgiske, tyske, franske, italienske, nederlandske og østrigske markeder for badeværelsesudstyr og -inventar — samordning af salgspriser og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger — retningslinjer for beregning af bøder af 2006 — ligebehandlingsprincippet — udøvelse af den fulde prøvelsesret«

I sag C-638/13 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 27. november 2013,

Roca SARL, Saint-Ouen-l'Aumône (Frankrig), ved abogada P. Vidal Martínez,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved F. Castilla Contreras, F. Castillo de la Torre og F. Jimeno Fernández, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg.

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne M. Berger, E. Levits, S. Rodin (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. september 2015,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: spansk.

Dom

1 Ved sin appel har Roca SARL nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 16. september 2013, Roca mod Kommissionen (T-412/10, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2013:444), hvorved Retten delvist annullerede Kommissionens afgørelse K(2010) 4185 endelig af 23. juni 2010 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.092 – Badeværelsesudstyr og -inventar) (herefter »den omtvistede afgørelse«), for så vidt som Europa-Kommissionen havde fastsat størrelsen af den bøde, som appellanten blev pålagt, uden at tage hensyn til appellantens samarbejde, idet Retten nedsatte den bøde, som appellanten var blevet pålagt, til 6 298 000 EUR, og i øvrigt frifandt Kommissionen.

Retsforskrifter

Forordning (EF) nr. 1/2003

2 Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 101 TEUF og 102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1) bestemmer følgende i artikel 23, stk. 2 og 3:

»2. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger bøder, hvis de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder [artikel 101 TEUF og 102 TEUF] […]

[...]

Bøden kan for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår.

[...]

3. Ved fastlæggelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.«

3 Forordningens artikel 31 bestemmer:

»Domstolen har fuld prøvelsesret med hensyn til klager over beslutninger, hvorved Kommissionen fastsætter en bøde eller en tvangsbøde. Den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den pågældende bøde eller tvangsbøde.«

Retningslinjerne af 2006

4 I punkt 2 i retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006, C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne af 2006«) foreskrives, at Kommissionen hvad angår bødefastsættelse »skal tage hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed«, og at »bøden […] ikke [må] overstige de grænser, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, andet og tredje afsnit, i forordning nr. 1/2003«.

5 Disse retningslinjers punkt 13 bestemmer:

»Med henblik på at fastsætte bødens grundbeløb anvender Kommissionen værdien af virksomhedens afsætning af varer eller tjenester, som er direkte eller indirekte […] forbundet med overtrædelsen, i det relevante geografiske område inden for [Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS)]. Kommissionen anvender normalt virksomhedens afsætning i det seneste fulde regnskabsår, hvor den har deltaget i overtrædelsen. […]«

6 De nævnte retningslinjers punkt 20 bestemmer:

»Overtrædelsens grovhed vurderes fra sag til sag for alle typer overtrædelser, idet der tages hensyn til alle relevante forhold i den enkelte sag.«

7 Samme retningslinjers punkt 21 er affattet som følger:

»Normalt vil den del af afsætningens værdi, der skal tages i betragtning, blive fastsat til et niveau, der kan udgøre op til 30%.«

8 Følgende fremgår af punkt 22 i retningslinjerne af 2006:

»For at afgøre, om den del af afsætningens værdi, der skal tages i betragtning i en given sag, skal ligge i den nedre eller øvre del af denne skala, vil Kommissionen tage hensyn til en række faktorer, såsom overtrædelsens art, virksomhedernes samlede markedsandel, overtrædelsens geografiske udstrækning og spørgsmålet om, hvorvidt overtrædelsen er blevet udmøntet i praksis eller ej.«

9 Disse retningslinjers punkt 23 bestemmer:

»Horisontale aftaler […] om prisfastsættelse, markedsdeling og begrænsning af produktionen, som normalt er hemmelige, betragtes på grund af deres art som de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, og i henhold til konkurrencepolitikken skal de straffes strengt. Den del af afsætningen, der tages i betragtning i forbindelse med sådanne overtrædelser, befinder sig derfor normalt på den øvre del af skalaen.«

10 De nævnte retningslinjers punkt 25 har følgende ordlyd:

»Uafhængigt af, hvor længe en virksomhed har deltaget i overtrædelsen, vil Kommissionen også lade bødens grundbeløb omfatte et beløb på mellem 15 og 25% af afsætningens værdi, som defineret i afsnit A ovenfor, for at afskrække virksomhederne fra at bare det at indtræde i horisontale aftaler om prisfastsættelse, markedsdeling og begrænsning af produktionen. Kommissionen kan også opkræve et sådant ekstrabeløb i tilfælde af andre overtrædelser. For at fastslå, hvor stor en del af afsætningens værdi der skal tages i betragtning i et givet tilfælde, vil Kommissionen tage udgangspunkt i en række forskellige faktorer, især de i punkt 22 nævnte.«

11 Samme retningslinjers punkt 29 bestemmer:

»Bødens grundbeløb kan nedsættes, hvis Kommissionen fastslår, at der foreligger formildende omstændigheder, f.eks.

— hvis den pågældende virksomhed fremlægger bevis for, at den bragte overtrædelsen til ophør, så snart da Kommissionen greb ind; dette gælder ikke for hemmelige aftaler eller hemmelig praksis (især karteller)

— hvis den pågældende virksomhed fremlægger bevis for, at overtrædelsen skyldes uagtsomhed

— hvis den pågældende virksomhed fremlægger bevis for, at dens deltagelse i overtrædelsen er stærkt begrænset, og at den i den periode, hvor den har været deltager i de ulovlige aftaler, i praksis har undladt at anvende dem ved at udøve en konkurrencemæssig adfærd på markedet; selve den omstændighed, at en virksomhed har deltaget i overtrædelsen i en kortere periode end de øvrige virksomheder, betragtes ikke som en formildende omstændighed, fordi dette allerede er taget i betragtning ved fastsættelsen af bødens grundbeløb

— hvis den pågældende virksomhed samarbejder effektivt med Kommissionen uden for anvendelsesområdet for meddelelsen om samarbejde i kartelsager og ud over dens retlige pligt til at samarbejde

— hvis de offentlige myndigheder eller lovgivningen har tilladt eller fremmet en konkurrencebegrænsende adfærd. […]«

Sagens baggrund og den omtvistede afgørelse

12 Sagens baggrund blev fremstillet i den appellerede doms præmis 1-29 og kan sammenfattes som følger.

13 Roca, et selskab efter fransk ret, var hovedsageligt beskæftiget med distribution af keramiske artikler samt vandhaner og armaturer på det franske marked. Selskabet tilhørte på tidspunktet for de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelsen, en koncern af selskaber, som drev virksomhed i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar (herefter »Roca-koncernen«), hvis moderselskab var Roca Sanitario SA, som ejede hele selskabskapitalen.

14 Den 15. juli 2004 oplyste Masco Corp. og selskabets datterselskaber, herunder Hansgrohe AG, som fremstiller vandhaner og armaturer, og Hüppe GmbH, som fremstiller bruseafskærmninger, Kommissionen om forekomsten af et kartel inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar og anmodede om bødefritagelse i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002, C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«) eller subsidiært om nedsættelse af de bøder, som de kunne blive pålagt.

15 Den 9. november og den 10. november 2004 gennemførte Kommissionen uanmeldte kontrolundersøgelser i lokalerne for flere selskaber og nationale brancheforeninger med aktiviteter inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. I perioden fra den 15. november 2005 til den 16. maj 2006 sendte Kommissionen begæringer om oplysninger til de nævnte selskaber og brancheforeninger, herunder til Roca og Laufen Austria AG.

16 Den 17. januar 2006 anmodede Roca på egne vegne og på vegne af den koncern, som Laufen Austria tilhører, for så vidt som Roca havde overtaget denne koncerns aktiviteter i Frankrig, om bødefritagelse i medfør af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager eller subsidiært en nedsættelse af de bøder, som selskabet kunne blive pålagt.

17 Ved skrivelse af 8. december 2006 oplyste Kommissionen appellanten, at den havde besluttet at indrømme selskabet en nedsættelse af denne bøde under visse betingelser.

18 Den 26. marts 2007 vedtog Kommissionen en klagepunktsmeddelelse, som blev tilstillet appellanten. Sidstnævnte blev hørt under en høring, som fandt sted fra den 12. november til den 14. november 2007.

19 Den 23. juni 2010 vedtog Kommissionen den omtvistede afgørelse, hvorved den fastslog, at der forelå en samlet og vedvarende overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF og af artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«) i sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar. Ifølge Kommissionen havde denne

overtrædelse, som 17 virksomheder havde deltaget i, fundet sted i løbet af forskellige perioder i tidsrummet fra den 16. oktober 1992 til den 9. november 2004. Den antog form af en flerhed af konkurrencebegrænsende aftaler eller former for samordnet praksis på Belgiens, Tysklands, Frankrigs, Italiens, Nederlandenes og Østrigs områder.

20 De produkter, som var omfattet af kartellet, var badeværelsesudstyr og -inventar, som tilhørte en af følgende tre undergrupper af produkter, nemlig vandhaner og armaturer, bruseafskærmninger og tilbehør samt keramiske artikler (herefter »de tre undergrupper af produkter«).

21 Kommissionen henviste bl.a. til eksistensen af nationale brancheforeninger, hvis medlemmer udførte aktiviteter, der omfattede alle tre undergrupper af produkter, som den benævnte »koordinationsorganer«, nationale brancheforeninger, som omfattede medlemmer, hvis aktiviteter vedrørte mindst to af disse tre undergrupper af produkter, som den benævnte »foreninger vedrørende flere produktgrupper«, samt specialsammenslutninger, som omfattede medlemmer, hvis aktiviteter vedrørte en af de tre undergrupper af produkter. Endelig fastslog Kommissionen, at der fandtes en central gruppe af virksomheder, der havde deltaget i kartellet i forskellige medlemsstater og i forbindelse med koordinationsorganer eller brancheforeninger vedrørende flere produktgrupper.

22 Hvad angår Roca-koncernens deltagelse i den fastslåede overtrædelse var Kommissionen af den opfattelse, at sidstnævnte havde haft kendskab til overtrædelsen vedrørende de tre undergrupper af produkter. Hvad imidlertid angår kartellets geografiske udstrækning fandt Kommissionen, at Roca-koncernen ikke kunne antages at have haft kendskab til dets samlede udstrækning, men skulle anses for kun at have haft kendskab til den hemmelige adfærd i Frankrig og i Østrig. Appellantens egen deltagelse havde været begrænset til det franske område og til vandhaner og armaturer samt keramiske artikler.

23 Kommissionen fastslog således i den omtvistede afgørelses artikel 1, stk. 3, at Laufen Austria, Roca Sanitario og Roca havde tilsidesat artikel 101, stk. 1, TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde ved at deltage i en vedvarende aftale eller samordnet praksis inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar i Frankrig og i Østrig.

24 Kommissionen baserede sig med henblik på fastsættelsen af den bøde, som hver virksomhed skulle pålægges, på retningslinjerne af 2006.

25 For det første fastsatte Kommissionen bødens grundbeløb. I denne forbindelse præciserede Kommissionen, at bødens grundbeløb for hver virksomhed var baseret på deres afsætning for hver medlemsstat, multipliceret med det antal år, som virksomhederne havde deltaget i den fastslåede overtrædelse i hver medlemsstat og for den pågældende undergruppe af produkter, således at der blev taget hensyn til, at visse virksomheder alene udøver deres aktiviteter i visse medlemsstater, eller at disse aktiviteter kun vedrører visse af de tre undergrupper af produkter.

26 Efter denne præcisering fastsatte Kommissionen koefficienten forbundet med grovheden af den fastslåede overtrædelse som omhandlet i punkt 20-23 i retningslinjerne af 2006 (herefter »koefficienten for overtrædelsens grovhed«) til 15% af værdien af afsætningen. Den tog i denne forbindelse hensyn til fire kriterier for bedømmelse af denne overtrædelse, nemlig de kombinerede markedsandele samt overtrædelsens art, geografiske udstrækning og udmøntning i praksis.

27 Endvidere fastsatte Kommissionen den koefficient for den fastslåede overtrædelses varighed, som skulle anvendes på det grundbeløb for bøden, som var blevet fastsat for appellanten, på grundlag af bestemmelserne i punkt 24 i retningslinjerne af 2006 til 1,83, hvilket tal svarede til en deltagelse i overtrædelsen på det franske område og med hensyn til vandhaner og armaturer i perioden fra den 10. december 2002 til den 9. november 2004, og til 0,66, hvilket tal svarede til en deltagelse i overtrædelsen på det franske område med hensyn til keramiske artikler for perioden fra den 25. februar til den 9. november 2004.

28 Endelig forhøjede Kommissionen på grundlag af punkt 25 i retningslinjerne af 2006 og under hensyntagen til de fire bedømmelseskriterier, der er omhandlet i nærværende doms præmis 26, med henblik på at give den omtvistede afgørelse afskrækkende virkning bødens grundbeløb ved på værdien af afsætningen at anvende en yderligere koefficient (herefter »koefficienten for ekstrabeløb«) på 15%.

29 Heraf fulgte for så vidt angår Roca-koncernen et grundbeløb for bøden på 3 000 000 EUR for den hemmelige adfærd vedrørende vandhaner og armaturer på det franske marked og et grundbeløb for bøden på 35 700 000 EUR for den hemmelige adfærd vedrørende keramiske artikler, herunder 3 700 000 EUR for så vidt angår det franske marked og 32 000 000 EUR for så vidt angår det østrigske marked.

30 For det andet undersøgte Kommissionen, om der forelå skærpende eller formildende omstændigheder, der kunne begrunde en justering af bødens grundbeløb. Kommissionen fastslog ingen skærpende eller formildende omstændigheder med hensyn til appellanten.

31 For det tredje anvendte Kommissionen loftet på 10% af omsætningen i medfør af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Bødens grundbeløb for Roca-koncernen efter anvendelsen af dette loft var på 38 700 000 EUR.

32 For det fjerde fandt Kommissionen, at Roca-koncernen, som appellanten tilhører, ikke havde ret til en nedsættelse af bøderne i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002. Dels var det Kommissionens opfattelse, at de af denne koncern fremlagte beviser ikke kunne anses for at have en betydelig merværdi som omhandlet i denne meddelelses punkt 21. Dels havde den nævnte koncern ikke udvist en ægte samarbejdsånd under den administrative procedure.

33 Henset til det foregående fastslog Kommissionen i den omtvistede afgørelses artikel 1, stk. 3, at appellanten havde overtrådt artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 ved fra den 10. december 2002 til den 9. november 2004 at deltage i en vedvarende aftale eller samordnet praksis inden for sektoren for badeværelsesudstyr og -inventar i Frankrig og i Østrig.

34 I henhold til den omtvistede afgørelse artikel 2, stk. 4, litra b), pålagde Kommissionen som sanktion for denne overtrædelse appellanten og Roca Sanitario en bøde på 6 700 000 EUR in solidum.

Sagen for Retten og den appellerede dom

35 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 9. september 2010 anlagde Roca sag med påstand om annullation af den omtvistede afgørelse, for så vidt som den vedrører selskabet, og subsidiært om nedsættelse af den bøde, som selskabet var blevet pålagt.

36 Til støtte for påstanden om delvis annullation af den omtvistede afgørelse fremsatte Roca fem anbringender. Det første anbringende vedrørte anvendelsen af loftet på 10% af omsætningen i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Det andet anbringende omhandlede Kommissionens vurdering af grovheden af den overtrædelse, som Roca havde begået. Det tredje anbringende vedrørte en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet i forbindelse med valget af referenceåret for fastsættelse af bødens grundbeløb. Det fjerde anbringende omhandlede en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet, idet der ikke blev taget hensyn til den aktuelle økonomiske krisesituation som formildende omstændighed. Med det femte anbringende blev det gjort gældende, at der ikke var blevet taget hensyn til appellantens samarbejde dels inden for rammerne af samarbejdsmeddelelsen af 2002, dels som en formildende omstændighed.

37 Roca nedlagde endvidere subsidiært påstand for Retten om nedsættelse af den bøde, som selskabet var blevet pålagt. Til støtte for denne påstand påberåbte Roca sig, at Kommissionen begik en fejl ved undersøgelsen af de beviser, som var blevet fremlagt for den. Selskabet henviste endvidere til dets samarbejde med Kommissionen og til, at dets deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig end de andre deltageres.

38 Retten forkastede først appellantens anbringender vedrørende annullation af den omtvistede afgørelse. Dernæst tiltrådte den delvist påstanden om ændring af den pålagte bøde, idet den nedsatte beløbet med 6% med den begrundelse, at Kommissionen ikke havde foretaget en korrekt bedømmelse af værdien af de beviser, som Roca havde fremlagt i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002.

Parternes påstande

39 Roca har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves delvist.

— Den bøde, som selskabet er blevet pålagt, nedsættes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

40 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Appellen forkastes.

— Roca tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Appellen

41 Til støtte for appellen har appellanten fremsat to anbringender. Med det første anbringende gøres det gældende, at Retten tilsidesatte ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet samt sin begrundelsespligt og foretog en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder, da den fastslog, at appellanten havde kendskab til, at overtrædelsen vedrørte de tre undergrupper af produkter, og da den undlod at tage hensyn til, at appellantens overtrædelse faktisk kun omfattede to undergrupper af produkter. Med det andet anbringende gøres det gældende, at Retten tilsidesatte princippet om individuelle sanktioner, princippet om personligt ansvar, proportionalitetsprincippet, ligebehandlingsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt begrundelsespligten, idet den afviste at nedsætte bødens grundbeløb med henvisning til, at den deltagelse i overtrædelsen, som blev tilregnet appellanten, var mindre alvorlig.

Det første anbringende

Parternes argumenter

42 Med sit første anbringende har Roca anført, at Retten tilsidesatte ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet, undlod at opfylde sin begrundelsespligt og foretog en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder, som var blevet fremlagt for den, da den for det første med urette i den appellerede doms præmis 131 fastslog, at Roca på grund af sit tilhørsforhold til Roca-koncernen havde kendskab til, at den overtrædelse, som selskabet deltog i, vedrørte de tre undergrupper af produkter, for det andet med urette og uden at forklare hvorfor undlod at tage hensyn til, at Rocas deltagelse i overtrædelsen, som kun dækkede to undergrupper af produkter, var mindre alvorlig end de

deltagelser, som virksomheder, hvis deltagelse omfattede de tre undergrupper af produkter, havde gjort sig skyldige i, og for det tredje ikke som følge heraf nedsatte den bøde, som appellanten var blevet pålagt.

43 Kommissionen har bestridt appellantens argumenter.

Domstolens bemærkninger

44 Hvad angår klagepunktet om en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder, for så vidt som Retten i den appellerede doms præmis 131 fastslog, at Roca på grund af sit tilhørsforhold til Roca-koncernen havde kendskab til den materielle udstrækning af overtrædelsen, hvilken vedrørte de tre undergrupper af produkter, bemærkes, at det, henset til den exceptionelle karakter af et klagepunkt om urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder og beviserne i henhold til artikel 256 TEUF, artikel 58, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unionens Domstol og artikel 168, stk. 1, litra d), i Domstolens procesreglement, navnlig påhviler en appellant præcist at angive, hvilke beviser Retten har gengivet urigtigt, og at påvise de fejl i dens undersøgelse, der efter appellantens opfattelse har foranlediget Retten til denne urigtige gengivelse. En sådan urigtig gengivelse skal fremgå på åbenbar vis af sagsakterne, uden at det skal være fornødent at foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne (kendelse af 7.5.2015, Adler Modemärkte mod KHIM, C-343/14 P, ikke trykt i Sml. EU:C:2015:310, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

45 Det skal for det første bemærkes, at Retten ved sin konstatering i den appellerede doms præmis 131 på ingen måde foretog en urigtig gengivelse af den omtvistede afgørelse, men baserede sig på nævnte afgørelses punkt 870.

46 For det andet har appellanten ikke godtgjort, at Retten gengav de faktiske omstændigheder og beviserne indeholdt i sagsakterne urigtigt. Det tilkom i denne forbindelse appellanten at godtgøre, at selskabet ikke havde kendskab til den materielle udstrækning af den foreholdte overtrædelse. Appellanten har imidlertid i appellen begrænset sig til at gøre et sådant anbringende gældende uden at fremlægge noget bevis til støtte herfor.

47 Det er derfor med urette, at Roca har anført, at Retten gengav de faktiske omstændigheder og beviserne urigtigt, da den fandt, at selskabet havde haft kendskab til den materielle udstrækning af den omhandlede overtrædelse på grund af sit tilhørsforhold til Roca-koncernen.

48 Heraf følger også, at klagepunkterne vedrørende tilsidesættelse af begrundelsespligten samt af proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet, som er baseret på den ukorrekte antagelse, at Retten med urette fastslog, at Roca havde kendskab til den materielle udstrækning af den omhandlede overtrædelse, skal forkastes som ugrundede.

49 Det følger heraf, at det første anbringende skal forkastes.

Det andet anbringende

Parternes argumenter

50 Appellanten har foreholdt Retten, at den i bl.a. den appellerede doms præmis 116- 145 samt 247-249 tilsidesatte princippet om individuelle sanktioner, princippet om personligt ansvar, proportionalitetsprincippet, ligebehandlingsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt sin begrundelsespligt.

51 Roca har for det første i det væsentlige anført, at den appellerede doms præmis 116-145 er behæftet med en retlig fejl. Retten drog således ikke de nødvendige konsekvenser af sin konklusion om, at den deltagelse i overtrædelsen, som blev tilregnet Roca, var mindre alvorlig end deltagelsen for de øvrige karteldeltagere, navnlig ved at tilpasse koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og for »ekstrabeløb« og ved at nedsætte bødens grundbeløb. I denne henseende foretages der ikke i den appellerede dom en sondring – bortset fra med hensyn til den geografiske udstrækning af deltagelsen i overtrædelsen – mellem grovheden af adfærden udvist af Roca, som ikke bidrog til forarbejdet til det foreliggende kartel eller opretholdelsen heraf, og grovheden af den adfærd, der blev udvist af de virksomheder, som dannede den »hårde kerne« af deltagende virksomheder, alt efter arten af deres respektive adfærd. I overensstemmelse med princippet om forbud mod forskelsbehandling burde Retten ved for Roca at anvende lavere koefficienter for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« end dem, der blev anvendt på de nævnte virksomheder, have nedsat grundbeløbet for den pålagte bøde, når navnlig henses til, at Retten selv i den appellerede doms præmis 139, 247 og 248 anerkendte, at den omstændighed, at Rocas adfærd var mindre alvorlig, burde have været afspejlet i en anvendelse af sådanne koefficienter. Retten tog imidlertid ikke hensyn til, at Rocas deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig end de andre deltageres, idet den hverken ændrede disse koefficienter, eller fastslog, at der forelå formildende omstændigheder.

52 For det andet burde der i mangel heraf som formildende omstændighed som omhandlet i punkt 29 i retningslinjerne af 2006 være blevet taget hensyn til, at Rocas deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig. I den appellerede doms præmis 141-143 afviste Retten imidlertid enhver nedsættelse af bøden på dette grundlag, idet den baserede sig på en for indskrænkende fortolkning af denne bestemmelse.

53 For det tredje tilsidesatte Retten princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og begrundelsespligten, da den i den appellerede doms præmis 135 fastslog, at Kommissionen ikke havde fraveget den metode for beregning af bøden, der er fastsat i retningslinjerne af 2006.

54 Kommissionen har bestridt appellantens argumenter. Selv om Kommissionen finder, at Retten med føje forkastede appellantens argumenter om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet, er den i det væsentlige af den opfattelse, at Rettens antagelse om, at de koefficienter for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb«, som blev anvendt på appellanten, der kun havde deltaget i overtrædelse for så vidt angår dens franske del, burde have været forskellige fra dem, der blev anvendt for andre medlemmer af det foreliggende kartel, som havde deltaget i overtrædelsen på seks medlemsstaters område og med hensyn til tre undergrupper af produkter, er ukorrekt. Kommissionen har derfor opfordret Domstolen til at ændre Rettens begrundelse.

Domstolens bemærkninger

55 Det bemærkes indledningsvis, at Retten alene har kompetence til at efterprøve den måde, hvorpå Kommissionen i hvert enkelt tilfælde har vurderet grovheden af den ulovlige adfærd. Under en appelsag er formålet med Domstolens efterprøvelse dels at undersøge, i hvilket omfang Retten juridisk korrekt har taget hensyn til alle faktorer, der er afgørende ved vurderingen af grovheden af en given adfærd under hensyntagen til artikel 101 TEUF og artikel 23 i forordning nr. 1/2003, dels at undersøge, om Retten i tilstrækkelig grad har taget stilling til alle de argumenter, som appellanten har fremført til støtte for sin påstand om ophævelse eller nedsættelse af bøden (jf. bl.a. dom af 17.12.1998, Baustahlgewebe mod Kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, præmis 128, af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 244, og af 5.12.2013, Solvay Solexis mod Kommissionen, C-449/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:802, præmis 74).

56 For så vidt som Roca med det andet anbringende har foreholdt Retten, at den – såvel under sin legalitetsprøvelse af den omtvistede afgørelse, i den appellerede doms præmis 116-145, som under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret i forbindelse med fastsættelsen af bøden, i den nævnte doms

præmis 247-249 – ikke tog i betragtning, at appellantens deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig, end den deltagelse, som de virksomheder, der dannede den »hårde kerne« i kartellet, havde gjort sig skyldige i, skal det bemærkes, at det ikke tilkommer Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål under en appelsag, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som er pålagt virksomheder for overtrædelse af EU-retten (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 245, og af 11.7.2013, Gosselin Group mod Kommissionen, C-429/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:463, præmis 87).

57 Det skal desuden bemærkes, at der ved fastsættelsen af bødernes størrelse skal tages hensyn til overtrædelsernes varighed og til alle de elementer, der kan indgå i vurderingen af deres grovhed (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 240, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 98).

58 De elementer, der indgår i vurderingen af overtrædelsernes grovhed, omfatter bl.a. de enkelte virksomheders adfærd og rolle ved gennemførelsen af kartellet, den fortjeneste, som disse har kunnet opnå ved kartellet, deres størrelse og værdien af de omhandlede varer samt den risiko, som overtrædelser af denne art indebærer for gennemførelsen af Den Europæiske Unions mål (dom af 28.6.2005, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 242, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 100)

59 For det første bekræftede Retten i den appellerede doms præmis 131, at de elementer, som udgjorde overtrædelsen, og som Kommissionen havde lagt til grund, forelå. Herved fastslog Kommissionen, at Roca deltog i en overtrædelse, som bestod i gennemførelse af en samordning af fremtidige prisforhøjelser, og at selskabet på grund af sin deltagelse i Roca-koncernen havde kendskab til overtrædelsens materielle og geografiske udstrækning. Retten konkluderede på baggrund heraf, at Kommissionen i overensstemmelse med punkt 21-23 og 25 i retningslinjerne af 2006, med rette kunne fastslå, at koefficienter på 15% for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« var passende

60 Appellanten har i denne forbindelse foreholdt Retten, at den ikke tog hensyn til, at selskabet ikke tilhørte kartellets »hårde kerne«, navnlig fordi det ikke havde bidraget til forarbejdet til og opretholdelsen af dette.

61 Selv hvis det antages, at disse omstændigheder er godtgjort, kan de under alle omstændigheder ikke godtgøre, at Retten burde have fastslået, at koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« på 15% ikke var passende eller for høje, eftersom en sådan procentdel kunne begrundes alene i arten af den omhandlede overtrædelse, nemlig gennemførelse af en samordning af prisforhøjelser. En sådan overtrædelse betragtes således som blandt de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger i henhold til punkt 23 og 25 i retningslinjerne af 2006, og en sådan sats på 15% svarer til den laveste sats i den sanktionsskala, der er fastsat for sådanne overtrædelser i medfør af disse retningslinjer (jf. i denne retning 11.7.2013, Ziegler mod Kommissionen, C-439/11 P, EU:C:2013:513, præmis 124 og 125, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 125).

62 Retten kunne derfor med rette fastslå i den appellerede doms præmis 131 og 246, at Kommissionen ikke havde tilsidesat proportionalitetsprincippet ved at fastsætte koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« til 15% på trods af den begrænsede geografiske udstrækning af appellantens deltagelse i den omhandlede overtrædelse.

63 For så vidt som Roca har foreholdt Retten, at den – selv om den fastslog, at selskabets deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig end den deltagelse, som de øvrige deltagere i kartellet havde gjort sig skyldige i – anvendte de nævnte koefficienter på selskabet og dermed tilsidesatte ligebehandlingsprincippet, må det fastslås, som Kommissionen i det væsentlige har anført, at de begrundelser, der fremgår af den appellerede doms præmis 138 og 139 samt 247 og 248, hvorefter en overtrædelse, der dækker seks medlemsstater og tre undergrupper af produkter, skal anses for mere alvorlig end en overtrædelse som den foreliggende, som er begået på én medlemsstats område, og hvorefter de virksomheder, der deltog i den første overtrædelse, af denne årsag alene burde være blevet pålagt en bøde, der var beregnet på grundlag af højere koefficienter for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« end de for appellanten gældende, er behæftet med en retlig fejl.

64 Hvad angår fastsættelsen af koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« fremgår det således af punkt 22 og 25 i retningslinjerne af 2006, at der skal tages en række faktorer i betragtning, navnlig dem, der er anført i disse retningslinjers punkt 22. Selv om der med henblik på at vurdere en overtrædelses grovhed og derefter at fastsætte den bøde, der skal pålægges, bl.a. kan tages hensyn til denne overtrædelse geografiske udstrækning, kan den omstændighed, at en overtrædelse har en videre udstrækning i forhold til en anden, ikke i sig selv nødvendigvis medføre, at denne første overtrædelse samlet set, og navnlig i betragtning af sin art, skal anses for mere alvorlig end den anden og dermed begrunde en fastsættelse af højere koefficienter for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« end dem, der var fastsat til beregning af bøden for denne anden overtrædelse (jf. i denne retning dom af 10.7.2014, Telefónica og Telefónica de España mod Kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, præmis 178).

65 Det skal imidlertid bemærkes, at ligebehandlingsprincippet er et grundlæggende princip i EU-retten, som er fastslået i artikel 20 og 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Det fremgår af fast retspraksis, at dette princip kræver, at ensartede situationer ikke må behandles forskelligt og forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet (jf. bl.a. dom af 12.11.2014, Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, præmis 51).

66 Iagttagelsen af dette princip gælder for Retten ikke alene inden for rammerne af dens legalitetskontrol af Kommissionens afgørelse om at pålægge bøder, men tillige under udøvelsen af dens fulde prøvelsesret. Udøvelsen af en sådan prøvelsesret må imidlertid ikke føre til en forskelsbehandling af de virksomheder, der har deltaget i en aftale eller samordnet praksis i strid med artikel 101, stk. 1, TEUF, i forbindelse med fastsættelsen de bøder, der pålægges dem (jf. i denne retning dom af 18.12.2014, Kommissionen mod Parker Hannifin Manufacturing og Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, præmis 77).

67 Som det følger af Domstolens praksis, skal en inddragelse for at bedømme en overtrædelses grovhed, i medfør af samme princip, af forskellene mellem de virksomheder, der har deltaget i et og samme kartel, bl.a. med hensyn til den geografiske udstrækning af deres respektive deltagelse, ikke nødvendigvis finde sted ved fastsættelsen af koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb«, men kan ske i forbindelse med beregningen af bøden, som tilfældet er med justeringen af grundbeløbet på grundlag af skærpende og formildende omstændigheder i henhold til punkt 28 og 29 i retningslinjerne af 2006 (jf. i denne retning dom af 11.7.2013, Gosselin Group mod Kommissionen, C-429/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:463, præmis 96-100, og af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 104 og 105).

68 Som Kommissionen har bemærket, kan sådanne forskelle ligeledes vise sig i forbindelse med den værdi af afsætningen, der lægges til grund ved beregningen af bødens grundbeløb, for så vidt som denne værdi for hver deltagende virksomhed afspejler betydningen af dens deltagelse i den omhandlede overtrædelse i henhold til punkt 13 i retningslinjerne af 2006, hvilket gør det muligt at tage

udgangspunkt i et beløb, som afspejler overtrædelsens økonomiske betydning og virksomhedens bidrag til denne overtrædelse ved beregningen af bøden (jf. i denne retning dom af 11.7.2013, Team Relocations m.fl. mod Kommissionen, C-444/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:464, præmis 76).

69 Heraf følger, at for så vidt som det er ubestridt, at grundbeløbet for den bøde, der er pålagt appellanten, er blevet fastsat på grundlag af værdien af appellantens afsætning af produkterne tilhørende de to undergrupper af produkter, som består af keramiske artikler og vandhaner og armaturer, kunne Retten i den appellerede doms præmis 138 og 139 samt i præmis 247 og 248 fastsætte satsen for koefficienterne for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« til 15% af denne værdi uden at tilsidesætte ligebehandlingsprincippet.

70 Selv om det fremgår af det ovenstående, at Rettens begrundelse i den appellerede doms præmis 138 og 139 samt i præmis 247 og 248 er behæftet med en retlig fejl, skal det bemærkes, at hvis begrundelsen i en afgørelse afsagt af Retten indeholder en tilsidesættelse af EU-retten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, bevirker en sådan tilsidesættelse ikke, at denne afgørelse skal ophæves, men at begrundelsen skal ændres (jf. i denne retning dom af 9.6.1992, Lestelle mod Kommissionen, C-30/91 P, EU:C:1992:252, præmis 28, og af 9.9.2008, FIAMM m.fl. mod Rådet og Kommissionen, C-120/06 P og C-121/06 P, EU:C:2008:476, præmis 187 og den deri nævnte retspraksis).

71 Som det fremgår af de begrundelser, som er anført i nærværende doms præmis 64-69, og som skal erstatte de af Retten anvendte begrundelser, er dette tilfældet i nærværende sag.

72 Herefter skal det andet anbringende om, at Retten begik retlige fejl og bl.a. tilsidesatte proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet, med den begrundelse, at Retten, idet den på appellanten ikke anvendte lavere koefficienter for »overtrædelsens grovhed« og »ekstrabeløb« end de koefficienter, der blev anvendt på de virksomheder, hvis deltagelse i overtrædelsen var mere alvorlig, ikke tog i betragtning i den appellerede dom, at den deltagelse i overtrædelsen, som appellanten blev tilregnet ansvaret for, var mindre alvorlig, forkastes.

73 Hvad angår klagepunktet om, at Retten i den appellerede doms præmis 183 tilsidesatte begrundelsespligten og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, idet den fastslog, at Kommissionen ikke havde fraveget den metode for beregning af bøden, der er fastsat i retningslinjerne af 2006, skal det bemærkes, at Retten beskrev metoden til beregning af bøden i generelle vendinger i den appellerede doms præmis 121 og 122 og Kommissionens anvendelse heraf i nærværende sag i nævnte doms præmis 124-126.

74 Et sådant klagepunkt kan herefter ikke tiltrædes.

75 Hvad endelig angår klagepunktet om, at Retten ikke som formildende omstændighed som omhandlet i punkt 29, tredje led, i retningslinjerne af 2006 tog hensyn til, at appellantens deltagelse i overtrædelsen var mindre alvorlig end de andre deltageres, er det ubestridt, at Roca har begrænset sig til at gøre gældende, at selskabets deltagelse i den fastslåede overtrædelse var begrænset.

76 I medfør af punkt 29 i retningslinjerne af 2006 skulle appellanten – for at kunne opnå en nedsættelse af bøden som følge af sådanne formildende omstændigheder – have fremlagt bevis for, at virksomheden i praksis undlod at anvende de ulovlige aftaler ved at udøve en konkurrencemæssig adfærd på markedet, hvilket appellanten ikke har gjort, som Retten fastslog i den appellerede doms præmis 143.

77 Under alle omstændigheder kan en sådan bedømmelse af beviserne ikke anfægtes i forbindelse med en appel, medmindre disse beviser er gengivet urigtigt, hvilket ikke er påberåbt i nærværende sag (jf. i denne retning dom af 13.1.2011, Media-Saturn-Holding mod KHIM, C-92/10 P, ikke trykt i Sml.,

EU:C:2011:15, præmis 27, af 10.7.2014, Grækenland mod Kommissionen, C-391/13 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:2061, præmis 28 og 29, og af 20.1.2016, Toshiba Corporation mod Kommissionen, C-373/14 P, EU:C:2016:26, præmis 40).

78 Det følger heraf, at klagepunktet vedrørende Rettens undersøgelse af formildende omstændigheder som omhandlet i punkt 29, tredje led, i retningslinjerne af 2006 skal forkastes.

79 Det følger af de foregående betragtninger i deres helhed, at det andet anbringende og dermed appellen i det hele må forkastes.

Sagens omkostninger

80 Artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement indeholder bestemmelse om, at gives der ikke appellanten medhold, træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne.

81 I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom. Da appellanten har tabt sagen, og Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne, bør det pålægges appellanten at betale sagsomkostningerne i forbindelse med appellen.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

1) Appellen forkastes.

2) Roca SARL betaler sagsomkostningerne.

Underskrifter